

Ana Erkil Toplumdan Ata Erkil Topluma Kadın Tanrıçalardan Erkek Tanrılara Geçişte Kadın İmajı Nasıl Değişti?

İnsanlar yeryüzünde binlerce yıl önce toplayıcı ya da avcıydılar. İlk kez tarımı başlatan kadınlarla insanlık üretim çağına geçti (İÖ 10.000). Erkeklerin kadının doğurganlığındaki kendi rollerini anlamlandıramadığı bu dönemde kadınlar üremeyi bile kendi kendine başaran cins olarak görülüyordu. Bir de üretimi bu niteliklerine ekleyince güçlendiler. Kadınların ürettiği yalnızca tarım değildi; kültür tarihçilerine göre ilk ipi kırk bin yıl önce onlar buldular. Bu uygarlık tarihinde dev bir adımdı. Elyafları dokudular, topraktan çömlek yaptılar, besinleri kurutarak ya da mayalayarak zenginleştirdiler. Aletler yaptılar. Üreten ad verir, onlar da adlar verdiler. Tanrıçaların tapınakları birer öğrenim merkeziydi. Kadınlar buralarda çeşitli zenaatleri ve bilgileri öğreniyorlardı. Hemen her coğrafyada bilgelik, müzik, dans, şiir, güzel konuşma, yazı, yasa, adalet tanrıçaları vardı. Yazının ilk göstergeleri onların yaptığı ve bereket büyülerinde kullandıkları simgesel şematik işaretlerden gıktı. Büyüyü silah gibi kullandılar ve üretimi bereket büyüleriyle denetlediler.

Üst Paleolitik Çağ'dan beri kadın saçının büyü amacıyla kullanıldığı tanrıça heykelciklerinde görülmektedir. Kadın saçının tıslımlı, olağanüstü ve yaptırım gücüne sahip olduğu inancı İÖ 30.000'den İlk Tunç Çağı'na (İÖ 3200) kadar 27 binyıl sürdü. Bu çok uzun zaman boyunca büyü imlerinde ve simgelerinde saç en başta yılan, boyna dolanan ip, erkeği uzaktan bağlayan büyüülü bağ, ağ, düğüm olarak ifade edildi. Yün yumağı, dokuma gibi imgeler kadın saçının metaforu olarak kullanıldı. Bunlar hem yapıcı hem yıkıcı anlamlar taşımaktaydılar. Her iki anlamda da saç kadında güç ve bereket göstergesiydi.

Sümer ilahisinde ölçü ipi tanrıça İnanna'nın bileğinde sarılıdır. Eski Mısır'da erken dönemin en eski tanrıçalarından biri olan Seshat'ın çok önemli iki buluşu vardı: ilk dönemlerden en geç dönemlere kadar "gergin ipi" yeni bir tapınak yapımında ölçü olarak kullanması ve "gergin ip"le düzgün duvar yapmayı sağlamasıydı. Barbara G. Walker Seshat'ın yazının, ölçülerin, sayıların, hiyerogliflerin ve saklanan kayıtların tanrıçası olduğunu; "Kitaplıkların Hanımı" ve "İnşaatçı Ölçüsünün Hanımı" diye anıldığını belirtir. Saç, ip, dokumadaki motifler, düğüm yazıyı oluşturan bazı simgelerle bağlantılıydı. Pertev Naili Boratav'ın derlediği halk masallarından birinde masal kahramanı kız sırma saçlarından çektiği tellerle gergef işlemektedir. Kadın saç yaşamın dokunmasıyla, yaşam ve ölüm ipiyle, bağlama büyüleriyle, düğümle ilişkilendirildikçe erkekler için bir tehdit oluşturmaya başlamıştır. Kadınlar yazıyı buldukları, Sümer yazı okulunda "yazı tanrıçası"nın öven ilahiler öğrencilere ezberletildiği halde; kız çocuklar Sümer'de dahi okullara alınmamış, daha sonra da birçok coğrafyada okul/meslek kadınlara yasaklanmıştır. Kadın saçının kapatılması, erkeklerin devleti örgütlemesinden sonra başlamıştır.

Kadın saçında doğaüstü güçler olduğuna ilişkin eski inanç bu dönemde geriler ve yerini sakal ve bıyığın kutsanmasına bırakır. Erkekler üretimi artık somut silahlarla denetlerler. Devleti örgütleyen erkekler, kendilerini büyüleriyle denetleyen, tehdit eden kadınlara karşı, evet, bir devrim yapmışlardır. Ama bu kez de sakalın ve bıyığın iktidarı başlamıştır. 1471'de ölen Sir Thomas Malory'nin "Kral Arthur'un Ölümü" adlı eserinde "on beş kralı yenerek kendisine onların sakallarıyla işlenmiş giysi diken bir ifrit" vardır. Krallar bu ifritle iyi geçinmek için Milat yortusunda sakallarını göndermek zorunda kalmışlardır.